

ГАЛИНА ІВАНІВНА МУДРИК: ЖИТТЯ І ДОСВІД МУДРОЇ ЛЮДИНИ

Статтю присвячено огляду життя і науково-педагогічної діяльності Г. І. Мудрик – кандидата філологічних наук, доцента, ветерана освіти з 50-літнім стажем роботи у провідному ВНЗ Волині, одного з фундаторів кафедри української літератури в середині 50-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: викладач, особистість, науково-педагогічний доробок.

Констанкевич Ирина. Галина Ивановна Мудрык: жизнь и опыт мудрого человека. Стаття посвящена обзору жизни и научно-педагогической деятельности Г. И. Мудрык – кандидата филологических наук, доцента, ветерана образования с 50-летним стажем работы в ведущем ВУЗе Волыни, одного из фундаторов кафедры украинской литературы с 50-х годов ХХ в.

Ключевые слова: преподаватель, личность, научно-педагогический опыт.

Konstankevich Iryna. Galina Mudryk: the Life and Experience of a Wise Man. This article provides an overview of the life and scientific-pedagogical activity of G. I. Mudryk – candidate of philological sciences, senior lecturer, a veteran of education with 50 years experience in the leading University Volyn, one of Fundator chair of Ukrainian literature from the 50s of the twentieth century.

Key words: teacher, person, science and teaching experience.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мені пощастило, на відміну від більшості моїх колег, ділитися міркуваннями, спогадами у теперішньому, а не в минулому часі про життя і викладацьку діяльність Галини Іванівни Мудрик – чільної представниці старшого покоління кафедри української літератури. Уже давно про-

сився на папір матеріал-узагальнення про цю дивовижну жінку – викладача й науковця, фундатора й багаторічного завідувача кафедри української літератури, великого поціновувача і збирача книг, ініціатора багатьох добродійних кафедральних справ, філолога-літературознавця, котра виховала не одне покоління студентів, учителів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Г. І. Мудрик присвятила себе науково-викладацькій роботі в Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки, а згодом – Волинському національному університеті імені Лесі Українки майже на півстоліття. Для колективу кафедри української літератури вона й донині є не лише безцінною ланкою єднання між поколіннями філологів (старшими – із другої пол. ХХ ст. і молодими – злам тисячоліть ХХ і ХХІ), а значно більшим – уособленням неперехідних позачасових цінностей, глибокої життєвої мудрості, утвердженої власним життям і власною працею. Очевидно, саме тому стало доброю традицією серед членів кафедри йти до Галини Іванівни на розмову, за книжкою, порадою. І поспілкувавшись, радіти її великій життєвій силі, світлому розуму, бездоганній пам'яті. Ці якості завжди мене найбільше приваблювали в Галині Іванівні, яка не була моїм викладачем під час навчання, але стала моїм учителем, наставником на кафедрі української літератури. У 1987 р. Г. І. Мудрик як завідувач кафедри прийняла мене, випускницю Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, на роботу, давала перші настанови, обговорювала відкриті заняття, допомагала адаптуватися в новому середовищі, і в подальшому я завжди відчувала щире підтримку, уболівання. Донині я це ціную і вдячна їй.

50 років Галина Іванівна присвятила нашому навчальному закладові – упродовж 1954–2004 рр. Це чималий відтинок життя, сповнений турбот, сердечного щему, невсипущості. Як сьогодні оцінювати педагогічну, наукову, громадсько-суспільну діяльність старшого покоління викладачів нашої кафедри?

Ключ до розуміння цього питання мені вдалося отримати під час недавньої розмови з Г. І. Мудрик, коли вона, відповідаючи на мої запитання про початок роботи в Луцькому педагогічному інституті, згадувала непрості 50–60-ті роки. Тоді структурувалася освіта на Волині, відкривалися навчальні установи, залучалися науково-педагогічні кадри з усієї України. Як послідовниця львівської наукової

школи, Г. І. Мудрик розпочала зі спогадів про те, що споріднювало кафедри Львівського університету імені І. Я. Франка і Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, які були далеко не рівноцінні в науково-культурному аспектах. Вирішальну роль у переїзді Галини Іванівни до Луцька відіграв А. З. Омельковець – випускник аспірантури при Львівському університеті, а згодом викладач кафедри української літератури Луцького педінституту. Це він рекомендував керівництву педінституту Г. І. Гришаєвську, з якою, правда, на різних курсах, як і з Д. Павличком, навчався в аспірантурі. Інститут відправив персональний запит від директора М. Бабляка на Г. І. Гришаєвську. І, як розповідала Галина Іванівна, вона за жодних обставин не змогла б відмовитися від пропозиції свого вчителя, академіка М. Возняка, якого глибоко поважала, їхати на Волинь. Дивним, звичайно, сьогодні видається цей переїзд: після успішного завершення аспірантури залишити роботу на кафедрі професора В. Півторадні у Львівському педінституті, житло, та й зрештою сам Львів, де наукова, творча, культурна атмосфера додавала сил для дослідницької роботи під керівництвом знаного і шанованого академіка М. Возняка. І хтозна, як би відбулося становлення першого вищого навчального закладу на Волині в середині 50-х років ХХ ст. без такого активного залучення викладацьких кадрів з освітніх установ Львова, Києва та інших міст, без своєрідного наукового «десанту». Фундаторами кафедри української літератури в середині 50-х років стали А. З. Омельковець, Д. П. Іващенко, Г. І. Гришаєвська, Г. П. Бацман, М. К. Боженко, М. І. Рева та ін.

1953–1954 навчального року кафедру української літератури очолив А. З. Омельковець. Серед навчальних дисциплін, які читали викладачі кафедри, можна назвати «Вступ до літературознавства» (А. З. Омельковець), «Історія української літератури ХХ століття» (О. Ільченко), «Методика викладання української літератури» (Д. П. Іващенко). Уже з перших кафедральних протоколів видно, наскільки комплексною, широкою бачилася робота кафедри. Зокрема, підсумовуючи результати 1952/1953 навчального року, викладачі висловили побажання: 1) створити читальний зал при інститутській бібліотеці; 2) відкрити методичний кабінет української мови та літератури; 3) забезпечити бібліотеку інституту, а також відповідні кабінети шкіль-

ними програмами, підручниками, посібниками, потрібними для роботи в середній школі.

За протоколом кафедри від 17.09.1954 р., де затверджувалися робочі плани викладачів, у її складі четвертою зафіксовано Г. І. Гришаєвську, яка на III курсі українського відділення читала спецкурс про Т. Г. Шевченка.

У 1955 р. було об'єднано дві кафедри – української мови, української літератури в кафедру української мови і літератури, у складі якої працювало десять викладачів – А. З. Омельковець (завідувач), Г. П. Бацман, В. Ф. Покальчук, Г. І. Гришаєвська, Д. П. Іващенко, Г. І. Самохвал, Г. О. Золотарева, В. Г. Луцкевич, С. К. Скірта, М. М. Савицька та старший лаборант Л. Г. Осколкова.

Із середини 50-х рр. викладачі-літературознавці розгортають активну методичну, культурно-просвітницьку роботу. Досвід Львівського національного університету імені Івана Франка, де п'ять років навчалася Г. І. Мудрик і закінчувала аспірантуру на кафедрі української літератури, звичайно, був дуже корисним і творчо впроваджувався на факультеті. Г. І. Мудрик пригадує, що вшанування пам'яті І. Франка, вона продовжила в наступні роки вже з волинськими студентами: щороку 28 травня їздили до Львова на могилу великого письменника, у літературно-меморіальний музей І. Франка. Ця традиція збережена на кафедрі, контакти з музеєм продовжує поглиблювати доцент В. Г. Сірук.

Із кращого досвіду роботи у Львівському національному університеті імені Івана Франка запозичено організацію літературно-художніх вечорів, цікавих імпрез до ювілейних і пам'ятних дат. Галина Іванівна, зокрема, пригадала цікаву п'єсу «Будка ч. 27» І. Франка, у якій одну з ролей грав студент Д. Павличко. Подібні вечори робила й «наша кафедра»: до дня народження І. П. Котляревського підготували інсценізацію «Енеїди». Традиційними стали літературні вечори, присвячені ювілеям Тараса Шевченка, Івана Франка, за ініціативою А. З. Омельковця започаткували літературні вечори Лесі Українки.

Важливою і дуже потрібною роботою, яка доповнювала навчальний процес, стала організація літературних екскурсій. Студентів першого курсу ознайомлювали з літературними місцями Луцька, другокурсники подорожували по шевченківських місцях (Моринці, Канів), відвідували музей Тараса Шевченка в Києві. Після третього курсу їздили до Львова. Чимало яскравих спогадів додавали екскурсії, по-

в'язані з життєвим і творчим шляхом Івана Франка: Львів, Дрогобич, Борислав, Трускавець, Чернівці (музей Ольги Кобилянської). Про все це захоплено згадує Г. І. Мудрик, наче й не збігло стільки часу: «Їздили і в Москву, Ленінград. Усе робила наша кафедра. М. Г. Чернопиский, М. М. Хмелюк займалися цією роботою і за це їм щиро вдячна!».

Під егідою кафедри створювали різноманітні гуртки: діалектологічний, літературний. Цитую протокол кафедри за 1955 р.: «Протягом навчального року проводилась робота літературного гуртка, яким керував викладач Д. П. Іващенко. Засідання гуртка проводилося 1–2 рази на місяць. На засіданні розглядалися нові твори радянської літератури, обговорювалися окремі номери журналів “Жовтень”, “Вітчизна”, “Дніпро”, систематично обговорювалися власні твори літгуртківців. Кращі активісти літгуртка (О. Богачук) були учасниками республіканської наради молодих письменників, яка відбувалася у Києві з 20 до 26 жовтня 1955 року». Згодом, як згадує Г. І. Мудрик, гурток цей називався «Джерело». Із нього вирости І. Чернецький, Й. Струцюк, Н. Горик, В. Гнатюк, І. Панасевич. Гуртківцям прищеплювали любов до книги, популяризували створення власних книгозбірень. Подібна літературна студія існувала й у Львівському університеті імені І. Я. Франка, зокрема Р. Братунь, В. Колодій, І. Сварник, Ю. Кругляк були її членами.

Г. І. Мудрик вирізняв високий професіоналізм, глибоко усвідомлене покликання українського філолога, особливий патріотизм. Укорінена в землю Київщини, вона знайшла другу батьківщину на Волині.

Народилася Галина Іванівна Ткаченко 7 липня 1923 р. в с. Грем'ячка Вишнедолжанського району Орловської області (тодішньої, за спогадами Г. І. Мудрик, території України).

1924 р. родина переїхала на Київщину, де батько працював рахівником у сільськогосподарському інституті в с. Маслівка Миронівського району Київської області, а мати була домогосподаркою. У 1927 р. батько помер від поранень, отриманих у громадянській війні. Мати почала працювати теж рахівником, згодом – лаборантом того ж інституту, сама виховувала двох доньок.

1930 р. сім'я переїздить на Миронівську селекційну станцію, де мати працювала хіміком-аналітиком, а з 1935 р. – змінним хіміком на Шполянському цукровому заводі (Київська область).

Упродовж 1930–1940 рр. дівчина навчалася у Шполянській середній школі, яку закінчила з похвальною грамотою і тому була зарахо-

вана без вступних іспитів до Київського університету імені Т. Шевченка, але за станом здоров'я переведена на заочну форму навчання філологічного факультету (російська філологія).

Під час Великої Вітчизняної війни знаходилася на території, тимчасово окупованій німцями, і жила в матері в м. Шпола Київської області. Після звільнення поїхала до Києва, де працювала агентом постачання в будівельно-монтажному управлінні № 3 і відновила навчання в університеті.

Із лютого 1945-го до квітня 1946 р. працювала старшим медичним статистом у штабі евакогоспіталю № 2924, який знаходився на території Румунії в місті Мараморош-Сигет.

У 1946 р. переїхала до Львова, де продовжила навчання у Львівському університеті ім. І. Франка на українському відділі філологічного факультету, який закінчила з відзнакою у 1951 р. Була рекомендована вченою радою філологічного факультету в аспірантуру при кафедрі української літератури. Із жовтня 1951-го до вересня 1953 р. навчалася в аспірантурі, після закінчення якої одержала призначення на роботу в Луцький учительський інститут імені Лесі Українки на посаду старшого викладача кафедри української літератури.

Від 1954 р. Г. І. Мудрик пройшла всі етапи становлення як викладач, науковець: читала навчальні дисципліни «Історія української літератури ХІХ століття», «Виразне читання», спецкурси про творчість Т. Шевченка, І. Франка. П'ятнадцять років очолювала кафедру української літератури. Наукові інтереси формувалися під впливом потужного авторитету, глибоких знань академіка Михайла Возняка, який ще на державних іспитах запропонував їй місце в аспірантурі, тему дисертаційної роботи «М. Горький і українська література», яку було написано, апробовано в кількох публікаціях, але так і залишено в чернетковому варіанті.

У 1963 р. Г. І. Мудрик розпочинає роботу над новою для себе постаттю в українській літературі – творчістю Григорія Тютюнника. Галина Іванівна опрацювала архів письменника, проаналізувала основний корпус творів, віднайшла рукопис першого роману «Буг шумить», який разом із дружиною письменника підготувала до друку та опублікувала із власною передмовою. О. Ф. Черненко (вдова Григорія Тютюнника) у своїй книзі спогадів «Не зміліє пам'яті криниця» згадує цей епізод: «Незакінчений роман так і лежав до того часу, поки над кандидатською дисертацією за “Виром” не почала працювати

викладач української літератури Луцького педінституту Галина Іванівна Мудрик, дуже симпатична, розумна і приязна жінка. Вона приїздила до мене і годинами просиджувала в кабінеті Григорія Михайловича. У її розпорядженні був увесь архів. Там вона й побачила «Буг шумить»» [3, 132]. Під керівництвом наукового консультанта професора С. М. Шаховського захистила в 1966 р. кандидатське дослідження «Майстерність Г. Тютюнника-романіста» на вченій раді Львівського університету.

У наступні десятиліття педагогічна діяльність Галини Іванівни тісно перепліталася з науковими зацікавленнями: розроблено нові курси і спецкурси, отримано вчене звання доцента кафедри української літератури (1971 р.), виходить у світ монографія «Сучасний роман про людей праці» (1974 р.), з'являються публікації про І. Франка, Є. Гребінку, Лесю Українку, Б. Олійника, Ю. Яновського.

У 1980 р. численні наукові та педагогічні здобутки Г. І. Мудрик відзначені нагородою «Відмінник народної освіти» від Міністерства освіти УРСР [2]. Відзнак у Галини Іванівни за півстолітнє служіння освіті чимало [1].

На особливі слова вдячності заслуговує те, що викладач передала в дарунок кафедрі української літератури свою бібліотеку наукової літератури, збирану впродовж багатьох років. Цей вчинок пояснила так: «Книги мають слугувати тим, хто їх більше потребує». Відтоді почав створюватися і наповнюватися кафедральний книжковий фонд. Наслідуючи приклад Г. І. Мудрик, незадовго до своєї смерті зробив щедрий дарунок кафедрі й Микита Кирилович Боженко – один із фундаторів кафедри української літератури. Воістину, людина славиться не добрими словами, а добрими справами. Саме такими були патріархи нашої кафедри А. З. Омельковець, Д. П. Іващенко, М. К. Боженко, І. І. Сірак, М. І. Рева, М. Г. Чернопиский, М. К. Смоленчук, О. О. Рисак – багатогранні, сповнені живого інтересу до роботи, з високою концентрацією професіоналізму й націленістю на творче, натхненне життя.

Список використаної літератури

1. Нагороди педагогам // Рад. Волинь. – 1990. – 31 берез.
2. Постолук Н. Кандидат наук, викладач Луцького педагогічного інституту – Г. І. Мудрик / Н. Постолук // Рад. Волинь. – 1981. – 8 берез.
3. Черненко О. Ф. Не зміліє пам'яті криниця: Спогади про Григорія та Григора Тютюнників / О. Ф. Черненко. – К. : Ярославів Вал, 2001. – 255 с.